

Roberto Ciulli

Prva rečenica kazališnoga redatelja Roberta Ciullija, koju sam odmah zapisala da je nikad ne zaboravim, glasila je: "Kad stane na scenu, glumac postaje objekt umjetnosti."

Aha.

A što je to objekt? Što to znači - objekt? Čiji objekt.

Je li glumac objekt piščeve umjetnosti? Ili redateljve?

Znači li to da je glumac posrednik između nečije umjetnosti i publike koja ga gleda? Zar samo objekt? Objekt?

Objekt manipulacije? Objekt koncepcije? Objekt čije kreacije?

Kao što nikako ne razumijem tu rečenicu, tako nisam uspjela shvatiti gospodina koji ju je izgovorio, a bili smo dva mjeseca zajedno dvadeset četiri sata na dan.

Njegovi su monolozi, upute za glumu i razgovori o predstavi bili prepuni raznih definicija koje su, nekako, jedna drugu potirale. Želio je u Hrvatskoj raditi predstavu jednaku onoj koju je radio u Njemačkoj, s njemačkim glumcima. Imao je gotovu sliku rezultata, a taj mu je isti rezultat u ovim, našim okvirima izmicao. Nije se moglo isto, nije se razumjelo isto, nisu ljudi isti. Ja sam bila na posebnoj meti jer sam igrala ulogu koju je, navodno, sjajno odigrala neka njegova glumica pa je u mene htio usaditi tu njemačku disciplinu, čvrstoću izraza, strogość geste i poslušnost tijela. Na koncu je ta jadna moja Polly bila monstrem nad monstremima s

kojom se uopće nisam znala nositi. Nisam znala od kuda krenuti. Te je bila zaljubljena u Mekoga Noža, te nije bila, te je bila dio bande, a zapravo je bila špijun, te je bila naivna, a zapravo je bila gadura, te je bila glupa, a zapravo je bila cinična, te je bila djevojčica, a zapravo je bila kurva...

On je neprestano nešto objašnjavao, razjašnjavao, analizirao, psihologizirao, psihijatrizirao, a ja sam tonula sve dublje i dublje u crni mrak koji je potpuno ugušio moju kreativnost. Činilo mi se da je ja uopće nemam, da je nikada nisam ni imala i da je nikada neće imati. Osjećala sam se kao na psihijatrijskom kauču, a svaka je seansa samo produbljivala moju bolest. Gubila sam sebe, umjesto da sam do sebe dolazila. A kad bih se ponekad i uspjela prepoznati, on je odmah stvorio paniku. Paniku, kaos, tutnjavu velikih, teških, užasno pametnih riječi, i ja bih se povukla, ja bih se izgubila u njemu koji je usisavao moju energiju bez ostatka i ostavljao mi samo nemoć. Bila sam osakaćena za emocije bilo koje vrste jer sam bila primorana hladno analizirati svaku situaciju, riječ, gestu, song, kretnju, misao, korak... Toliko hladno da sam uistinu osjećala i fizičku hladnoću. A vani je bio srpanj, vruće splitsko ljeto.

Radili smo Brechtovu *Operu za tri groša*. Mani Gotovac pozvala me u ekipu snova koja je to ljeto pripremala predstavu desetljeća. Pristala sam igrati Polly iz čistoga snobizma. O Ciulliju sam mislila da je diktator,

Ja sam pristala na sve i zato sam bila rastrojena. Igrala sam ulogu koju sam znala na pamet od kad znam za sebe, u songove sam doslovno bila zaljubljena, bila sam mlada i samouvjerena. Mogla sam igrati Polly kao od šale i, sigurna sam, mogla sam je igrati odlično. A na samom kraju nisam imala pojma zašto se udajem za Mekoga Noža, zašto cijelu "Gusarsku Jenny" ne smijem mrdnuti, zašto prije scene u zatvoru moram rezati luk da navučem suze (kao duhovito), zašto ne smijem gestikulirati kako ja hoću, zašto sjedim u publici na kraju komada i gledam Mekoga Noža na sceni, zašto šminkam lice kao kreč bijelo, a usne tamno smeđe, zašto pjevam točno i tupo, zašto se mučim kao pas s nečim što je u stvari lako i jednostavno i ne osobito umno, zašto ja moram poručivati u gledalište Ciullija i Ciullijeva Brechta, a ne sebe i svoega Brechta, zašto ja, neka ide k vragu, moram biti ta *tabula*

ekshibicionist, antipatičan do besvijesti, dosadan, staromodan, umišljen, egocentrist. Nisu mi se sviđale njegove predstave, nije mi se sviđalo ono što sam o njemu znala. Išao mi je na živce.

A ipak sam se uhvatila na udicu staroga manipulatora koji me je uništio tako temeljito da ću ga pamtitici život. Pamtit ću njegove besprijeorne svilene hlače nonšalantno zgužvane od sjedenja, blago razdrljenu sivu košulju, svileni šal, potpuno nehajno omotan oko vrata, fantastično udobne kožnate cipele s odgovarajućim kožnatim remenom tamno, tamno crvene boje, cinični pogled iza okruglih intelektualno-filozofskih okvira naočala koje su bile neke glasovite, skupocjene marke, kakva i pristoji jednom pravom, uvjerenom, salonskom ljevičaru, miris najfinije kubanske cigare pomiješan s diskretnim, jednako tako finim mirisom parfema i to lice koje se nikada nije smijalo. Ne sjećam se njegovih zuba. On se nije smijao.

Pamtit ću dok sam živa njegov ubojit, prodorni pogled koji se nije nastojao dopasti, kojim je htio gledati duboko i vidjeti unutra. Crijeva, žuč, želudac, jetru, krv, kosti.

Mene je gledao s distance, bio mi je nedodirljiv, dalek, tuđ, nepoznat. Nisam mu vjerovala, a morala sam vjerovati. Disciplina je bila žestoka i svaki je svojevoljni eksces bio završen skandalom. Onaj tko se nije želio ili mogao uklopiti u krute zadatosti Ciullijeva poimanja teatra bio je otjeran, izbačen ili osramoćen.

rasa, taj OBJEKT kroz koji će on demonstrirati svoju estetiku, svoju umjetnost.

Tukli smo se glavama, ja sam bila slabija, mlađa, uplašenija. On me nastojao fascinirati, a vidio je da ne ide, znao je da ne prihvaćam taj intelektualizam i taj mrak koji je želio u sebi, koji je želio u meni. Rekao mi je da nisam umjetnica, da ne mogu biti umjetnica jer nisam imala tragediju u životu, jer nisam dubinski i trajno patila. Rekao mi je da umjetnost nastaje samo iz patnje, u patnji se rađa katarza. Ja sam se prestravila i kako se svega na svijetu bojim, izmolila sam odmah u sebi molitvu da mi se ne dogodi što god ružno, molila sam da mi se nikada ništa ružno ne dogodi pa ne bavila se ja uopće glumom u životu, pa ne osjetila umjetnost nikada više.

Sagradili smo zid oko sebe i pristojno se ophodili. Možda je shvatio da je pretjerao, ali nije se moglo na-
trag, Možda je mislio da ne razumijem, da zato ne surađujem. Ja jednostavno nisam znala na taj način surađivati, nisam se znala prilagoditi. Uostalom, igrala sam Polly, igrala sam čistu Brechtovu zezanciju, pa nisam glumila Hekubu kojoj su svu djecu zaklali!

Odigrali smo deset pravih generalnih proba s kostimima, šminkom, kompletnom scenografijom i svjetlom, u kontinuitetu, bez prekidanja, za jednog jedinog gledatelja koji je sjedio u parteru, samo za nje. Deset predstava.

Onda je došla publika.

Bila sam potpuno prazna, bez treme, bez uzbuđenja. Splitske sam se publike, doduše, bojala, znala sam da ne opraštaju pogrešku, da su kritični i oštri do bezobraznosti. Ništa nisam očekivala, htjela sam samo da to prođe.

Izašla sam na scenu i osjetila toplinu iz gledališta. Osjetila sam ljude. Ljude koji slušaju glumce, prate sa držaj, neopterećeno i znatiželjno. Otpjevala sam prvi song zureći u jednu točku, potpuno nepokretno, bez geste i grimase. Počela sam se tresti, uhvatila me naknadno panika, koljena su mi počela popuštati, a onda sam dala sve od sebe. Bilo je grozno, ali ja sam ih molila da me vole, ja sam te ljude očajno molila da me prihvate, da budu sa mnom, da me ne izdaju. I oni su mi pljeskali. Taj aplauz poslije "Gusarske Jenny" bio je aplauz mojoj goljoj i potpunoj nemoći, mojoj potpunoj predanosti njima, tim dobrim ljudima dolje u mraku i ja sam plakala kao luda jer sam taj aplauz JA zaslužila. Poslije mi više ništa nije bilo važno. Ni kome se sviđa, zašto se nekome ne sviđa, je li predstava dobra ili nije dobra. Ja sam imala samo svoj aplauz, samo svoj intimni susret s publikom, samo su oni vidjeli kako sam se ogoljela, kako sam vapila za pomoći, kako sam samo njima pjevala, kako sam im zahvaljivala na slušanju. Zato su mi pljeskali.

Nakon pretpremijere imali smo kritiku. Redatelj je

govorio što nije bilo dobro. Meni je rekao da sam izmamila aplauz nakon prvoga songa i da to nikako ne valja. Bio je ljut. U ovoj predstavi ne dobivaju se aplauzi. Na ovoj se predstavi publika mora zamisliti, mora se šokirati, slediti, a ne pljeskati na otvorenoj sceni, dekoncentrirati i sebe i glumce.

Šutila sam.

Bila sam sretna jer sam imala publiku.

Redatelj je postao prošlost.

Mnogo godina poslije gostovala sam u Bogoti na kazališnom festivalu s predstavom *Tri sestre*. Gost festivala bio je i Roberto Ciulli. Vidjeli smo se na doručku u hotelu. Pravio se da me nije vidio, pravila sam se da ga ne poznajem.

Igrali smo sedam predstava u starom, trošnom, polusrušenom bivšem pornokinu u sumnjivoj četvrti Bogote. Publika je hrlila na predstave, bili smo hit. Zbog velikog interesa, ubacili smo i jednu jutarnju predstavu.

Na koju je došao i Ciulli.

Gledala sam kroz rupicu na zavjesi koja je dijelila improviziranu garderobu od gledališta i na metar sam mu uhvatila pogled.

Onaj pogled.

Te su naše *Tri sestre* trajale i dulje od tri sata. Bilo je teško igrati. Nadmorska visina, rijedak zrak, disanje otežano, pod nogama pola metra pijeska iz oceana, a nad glavama krov koji prokišnjava. Srce je pumpalo pojačano. Uvjeti katastrofalni i idealni.

I u gledalištu taj tip.

Sad me gledaj.

Išla sam kroz predstavu sama, potpuno sama. Glumci su bili oko mene, nisam ih vidjela, nisam ih slušala, samo sam ih osjećala, upijala im znakove, tonove, glazbu, atmosferu. Ničeg se nisam bojala, ništa mi nije bilo teško, nigdje nisam morala stići.

A bila sam sigurna u točnost toga što me goni, toga nečega čemu ne znam ime i ne znam što je. A znam da je bila istina protiv koje se ne može, protiv koje se ne smije. A s kojom se teško poslije, kada sve prođe, obračunati. Nije to bio Čehov, nije to bio Magelli, nisam to bila ja. To je bila Maša.

Taj je duh dahnuo na mene iz one ćelave glave, iz onog pronicljivog pogleda koji je zurio u rupicu na zavjesi garderobe. Dahnuo mi je neku snagu i otpustio mi čvor u želucu koji je tu čučao godinama tko zna zašto zapreten, možda zbog one njegove psihološke ana-

lize o uvjetovanosti umjetnosti i patnje.

Taj mi je pogled donio oči moga oca koje su na sličan način znale tako zastrašujuće zuriti i odlučila sam da budem luda, da mu pokažem ono čega se i sama plašim.

Kad je ušao Vjeršinjin u zadnju scenu, osjećala sam da se neću moći pomaknuti, pokrenuti. Kad je rekao da je vrijeme, osjećala sam da se neću moći zauzdati, kad se digao da krene, osjećala sam da ga nika-

da neću pustiti iz zagrljaja, kad je otišao, osjećala sam da nikada neću prestati ridati. OSJEĆALA sam, nisam glumila. Bilo je to kao da sam upala u neki bezdan tuge iz kojega nema povratka, gdje stvarnost ne postoji. I bilo je savršeno opasno.

Poslije predstave, dugo sam dolazila k sebi. Predugo. Nisam se nikako mogla fizički smiriti, tresla sam se, suze su mi neprestano curile, nisam ništa mogla govoriti. Trajalo je to dobra dva sata. Htjela sam da prestane ta Maša u meni, a zapravo je nisam željela pustiti jer je to bilo samo tada u životu.

Počela sam se bojati tog intenzivnog osjećaja tjeskobe jer je nastala u fikciji, a ostajala je uporno sa mnom u realnosti.

Izašla sam u noć, ispred kazališta stajao je Roberto. Poljubio me. Rekao je "Brava." Ja sam plakala i smijala se istodobno. Znala sam da sam "brava".

I znala sam da više nikada, nikada neću biti takva "brava".